

lediği ve ölümünden bir ay kadar önce dergâhta okunan "Şevkutarab Mevlevî Âyini"ni, talebesi olmasına rağmen İsmâil Dede'ye ithaf etmesi, aralarındaki samimiyetin bir neticesidir. Ali Nutkî Dede'den zamanımıza ulaşan tek eser olan bu Mevlevî âyininin Türkiye'de ayrı zamanlarda yapılan iki nota neşrinde İsmâil Dede'nin eserleri arasında gösterilmesinin sebebi anlaşılabilir değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

Esrar Dede, *Tezkire*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi Mülhaku, nr. 109, vr. 112^b; Şeyh Galib, *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 183, vr. 2^a; a.mlf., *Divan*, Bulak 1252, s. 119; Ali Nutkî Dede — Abdülbâki Nâsir Dede, *Defter-i Derûşân*, Süleymaniye Ktp., Nâfiz Paşa, nr. 1194, vr. 1^b, 4^b, 7^b, 10^b, 24^b, 53^a, 91^b; Fatîm, *Tezkire*, s. 410-411; Hâşim Mustafa b. Yûsuf, *Vâridât*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3910/9, vr. 30^b; Ali Enver, *Semâhâne-i Edeb*, İstanbul 1309, s. 236; Mehmed Ziyâ, *Yenikapı Mevlevîhânesi*, İstanbul 1329, s. 144-148; Mehmed Şükri, *Silsilenâme*, Üsküdar Selim Ağa Ktp., Hüdâyî Kitapları, nr. 1098, vr. 32^b; Hüseyin Vassâf, *Seftne*, V, 206; Rauf Yektâ, *Esâtiz-i Elhân III: Dede Efendi*, İstanbul 1343, s. 127-128, 131; Uzuncarşılı, *Kütahya Şehri*, İstanbul 1932, s. 259; *Türk Musikisi Klasiklerinden İlahiler: Mevlevî Âyinleri* (İstanbul Konservatuvarı neşriyatı), İstanbul 1937, XIII, 637-648; Ergun, *Antoloji*, II, 413-415, 429, 435, 438, 513; Ezgi, *Türk Musikisi*, V, 429; Sadettin Heper, *Mevlevî Âyinleri*, Konya 1974, s. 235-244; Abdülbâki Gölpınarlı, "Şeyh Galib", *İA*, XI, 463.

NURİ ÖZCAN

ALİ b. ÖMER el-KÂTİBİ

(bk. KÂTİBİ, Ali b. Ömer).

ALİ PAŞA, Arabacı

(ö. 1104/1693)

Osmanlı sadrazamı.

1029 (1620) yılında Ohri'de doğdu. Medrese tahsilinden sonra bazı önemli kişilere imamlık, bazı yerlerde de kadılık ve nâiblik yaptı. Daha sonra Köprülüzâde Mustafa Paşa'ya intisap ederek önce sadâret kethüdâsı, 1690'da yenîçeri ağası, ardından vezir ve rikâb* kaymakamı oldu. Şeyhülislâm Ebû Saidzâde Feyzullah Efendi ve Kazasker Yahyâ Efendi'nin himaye ve tavsiyeleriyle 1691'de Mustafa Paşa'nın yerine sadrazamlığa getirildi. O sırada, devam etmekte olan Osmanlı-Avusturya savaşında ordunun başında bulunmak üzere Belgrad'a gitmesi gerekirken birtakım

bahanelerle oraya gitmediği gibi, çeşitli sebeplerle muhaliflerini idam ettirmeyi veya sürgüne göndermeyi başardı. Bu sırada Belgrad ve dolaylarında ordu perişan bir haldeydi. Ülke dahilindeki işler de çok bozulmuş, devletin siyasî otoritesi sarsılmıştı. Sonunda Ali Paşa'nın çevirdiği entrikalar padişah tarafından anlaşılınca 1692 Martı sonlarında azledilerek önce Gelibolu'ya, ardından Rodos'a sürüldü. Kısa bir süre sonra tekrar sadrazam olacağı yolunda bazı dedikodular çıkması üzerine orada katledildi (1693); İstanbul ve Edirne'deki eşya ve emlakine devletçe el kondu.

Ali Paşa, ölüme veya sürgüne mahkûm edilen kimseleri önce huzuruna getirtir, sonra da sarayda binek taşına çektiği bir araba ile gidecekleri yere gönderirdi. Aynı şekilde, düşmanı olan kızlar ağası Uzun İsmâil Ağa'yı padişahın huzurundan kovarak azli için baskı yapması ve ağayı sürgüne göndermek üzere, teamüle aykırı olarak saraya bir araba yollaması II. Ahmed'i çok kızdırmış, Ali Paşa'nın kendisi o arabaya bindirilerek Rodos'a sürgüne gönderilmiştir. "Arabacı" sıfatını bu olaydan sonra aldığı nakledilir. Bahâdırzâde, Kadı ve Arpa Kulu lakaplarıyla da anılan Ali Paşa, çağdaşlarınca yalancılık, düzenbazlık ve garazkârlık gibi kötü sıfatlarla itham edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 101, s. 82; nr. 102, s. 198-199; nr. 104, s. 43, 174; BA, Ali Emîrî-II. Ahmed, nr. 549, 1794, 2092; Defterdar Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekâyiât* (haz. Abdülkadir Özcan, doktora tezi, 1979), İÜ Ed.Fak., Tarih Seminer Kitaplığı, nr. 3276, III, 22, 81, 95-96, 116-117; *Anonim Osmanlı Tarihi*, Berlin Staatsbibliothek, nr. Hs. 216, vr. 40^b-43^a; Silâhdar, *Târih*, II, 596-597, 602-603, 622-623, 626-634; Râsîd, *Târih*, II, 185-186, 210-211; Dimitri Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi* (trc. Özdemir Çobanoğlu), Ankara 1980, III, 209, 222, 223, 228, 441; *Hadikatü'l-vüzerâ*, s. 118-119; Şeyhi, *Vekâyi'u'l-fuzalâ*, I, 101-102; *Sicill-i Osmânî*, III, 520; Aliye Öney, *Arabacı Ali Paşa* (lisans tezi, 1964), İÜ Ed. Fak., Tarih Seminer Kitaplığı, nr. 700; R. Ekrem Koçu, "Ali Paşa, Arabacı", *İA*, I, 324-325; R. Mantran, "Ali Paşa, Arabacı", *EI²* (Fr.), I, 405.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

ALİ PAŞA, Atik

(bk. ATİK ALİ PAŞA).

ALİ PAŞA, Çandarlızâde

(bk. ÇANDARLI ALİ PAŞA).

ALİ PAŞA, Çorlulu

(bk. ÇORLULU ALİ PAŞA).

ALİ PAŞA, Damad

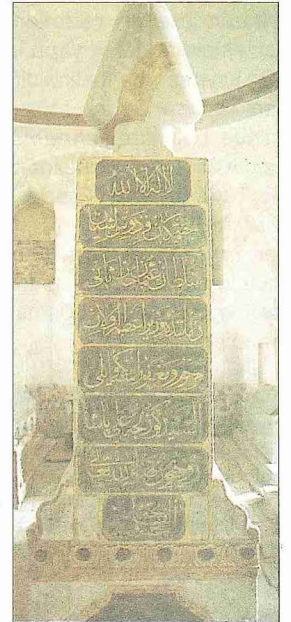
(bk. ŞEHİD ALİ PAŞA).

ALİ PAŞA, Güzelce

(ö. 1030/1621)

Osmanlı kaptan-ı deryası ve sadrazamı.

989 (1581) yılında doğdu. İstanköylü Ahmed Paşa'nın oğludur. Anne tarafından seyyiddir. Babası, Tunus beylerbeyi iken mehdîlik iddiası ile ortaya çıkan Yahyâ b. Yahyâ adlı bir şaki ile giriştiği savaşta öldü (1590). Bu sırada dokuz yaşlarında bulunan Ali Paşa bir süre sonra babasının adamları ile birleşerek intikamını aldı. Genç yaşta Dimyat sancağı beyliğine getirildi ve on beş yıl bu görevde kaldıktan sonra İstanbul'a geldi. 1605'te kendisine önce Yemen eyaleti, sonra Magosa sancağı verildiyse de kabul etmedi. Daha sonra iki yıl Tunus valiliğinde, üç yıl Mora sancak beyliğinde ve tekrar Kıbrıs'ta görevlendirildi. Ardından, vezirlik rütbesiyle ikinci defa Tunus beylerbeyiliğine tayin edildi. 17 Ocak 1617'de Halil Paşa'nın yerine kaptan-ı deryâ oldu. 23 Ağustos 1617'de Akdeniz'de şiddetli bir fırtınaya tutuldu, mayetindeki on bir kadirge kayboldu. I. Mustafa'nın tahta çıkışından sonra bir

Güzelce
Ali Paşa'nın
Yahyâ
Efendi
Dergâhi
hazîresindeki
mezar taşı -
Beşiktaş /
İstanbul